

Държавна агенция
„Национална сигурност“
САД „Финансово разузнаване“

14.07.2021

Българска народна банка

14.07.2021

**Съвместни насоки на БНБ и ДФР на ДАНС за търговските банки,
по отношение прилагане на изискванията на ЗМИП, спрямо клиенти,
които са видни политически личности и свързаните с тях лица**

Настоящите насоки се издават от БНБ във връзка с управлението и превенцията на риска от изпирането на пари в търговските банки и от Дирекция „Финансово разузнаване“ на Държавна агенция „Национална сигурност“ във връзка с методическата помощ, оказвана на задължените по Закона за мерките срещу изпирането на пари субекти по прилагането на същия. Насоките обхващат отношенията на банките с лица, които са видни политически личности или свързани с тях лица и са съобразени с публикуваните до момента материали от FATF, директивите на ЕС и наднационалните оценки на риска от изпирането на пари и финансирането на тероризъм.

Съкращения	
БД	Бази данни
ВПЛ	Видна политическа личност
ЗМИП	Закон за мерките срещу изпирането на пари
ИП/ФТ	Изпиране на пари и финансиране на тероризъм
ННОР	Наднационална оценка на риска
ППЗМИП	Правилник за прилагане на Закона за мерките срещу изпирането на пари
РКП	Разширена комплексна проверка
ФЛ	Физическо лице
ЮЛ	Юридическо лице
FATF	Financial Action Task Force (Специалната група за финансови действия)

1. Увод

Банките са изложени на риск при клиентски взаимоотношения с видните политически личности (ВПЛ) и свързаните с тях лица (ФЛ, ЮЛ и др. правни образувания), доколкото те биха могли да бъдат носители на потенциален риск от ИП/ФТ. За тези категории лица, банките прилагат мерки за РКП.

Групата за финансови действия срещу изпирането на пари (FATF) подготвя препоръки, касаещи ВПЛ и свързаните с тях лица за първи път - юни 2003 г.¹ В българското право (ЗМИП и правилника за неговото прилагане), чрез което се транспонират европейските директиви² и се прилагат международните стандарти за борба с ИП/ФТ, са обхванати ВПЛ и свързаните с тях лица.

ВПЛ и свързаните с тях лица са посочени при оценката на риска от ИП/ФТ в двете Наднационални оценки на ЕС, в Националната оценка на риска и секторната оценка на банките в България³:

- Наднационалната оценка на риска⁴ от 2019 г. посочва заплахи и уязвимости, засягащи ВПЛ и свързани с ВПЛ лица в 2 сектора по отношение на ИП: а) частно банкиране и управление на благосъстояние (заплахата и уязвимостта са посочени като „значителни“ и много „значителни“ за ИП и „неотнормирани“ за ФТ) и б) активи с висока стойност – благородни метали и скъпоценни камъни (заплахата е много значителна, уязвимостта е значителна за ИП, и умерена до значителна за ФТ). В допълнение, ВПЛ и свързаните с тях лица са споменати като фактори, повишаващи уязвимостта, свързана с други продукти, услуги и сектор в ННОР;
- Национална оценка на риска от 2020 г. определя ВПЛ и свързаните с тях лица (рисково събитие № 10) спрямо ИП с много висока вероятност, значителни последици и краен риск;
- В секторната оценка на банките в България от 2020 г., остатъчният риск от ИП/ФТ, свързан с категорията клиенти ВПЛ и свързани с ВПЛ лица се

¹ Първоначално това са препоръки 6 ВПЛ (за финансовите институции) и 12 (за др. бизнеси и професии), след ревизията на препоръките от 2012, това са препоръки 12 и 22.

² Эта директива (Директива 2005/60/ЕО за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризъм) и последващите я (Директива (ЕС) 2015/849 и Директива (ЕС) 2018/843).

³ БНБ е изготвила секторна оценка на банките за риска от ИП ФТ към 2020 г.

⁴ Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно оценката на рисковете от изпирането на пари и финансирането на тероризма, които оказват въздействие върху вътрешния пазар и се отнасят до презгранични дейности, COM/2019/370 final

оценява на среден за ИП и нисък за ФТ. Заплахата при ИП е висока, а при ФТ ниска при ВПЛ и свързани с ВПЛ лица.

2. Определения

2.1. ВПЛ /видни политически личности/politically exposed persons (PEPs)

Дефиницията на FATF⁵ разглежда ВПЛ като чуждестранни, местни и такива от международни организации. Те са физически лица, които изпълняват/са изпълнявали важни обществени функции в чужда държава или в собствената държава, като ръководители на държави и правителства, членове на правителства и политици от водещи политически партии, висши съдебни и военни служители, висшето ръководство на държавни предприятия и търговски дружества, както и лица с важни обществени функции в международни организации (ръководството на такива организации). Определението не включва длъжностни лица на средно и ниско ръководно ниво.

Българското законодателство изрично и изчерпателно изброява категориите длъжности⁶ включени в обхвата на ВПЛ, като освен посочените от FATF се включват и кметовете и техните заместници в общини и райони, както и председателите на общински съвети. В категорията ВПЛ се включват съответно, доколкото е приложимо, и длъжности в институциите и органите на Европейския съюз и в международни организации, но не се включват длъжностни лица на средно или по-ниско ниво.

2.2. Свързани с ВПЛ лица /family members and close associates/

FATF не поддържа дефиниция за свързани с ВПЛ лица в 40^{те} Препоръки, версия 2012, последна актуализация 2019, но в допълнителни указания⁷ за ВПЛ по препоръки 12 и 22, от юни 2013 г. е дадена такава: свързаните с ВПЛ лица са: а) членове на семейството⁸ на ВПЛ и б) близки сътрудници⁹. Дефиницията на понятието е дадена и на ниво директива¹⁰ - членове на семейството или лица, известни като близки сътрудници на ВПЛ. В българското законодателство кръгът на семейството и сътрудниците на ВПЛ също е изброен изчерпателно¹¹.

3. Установяване на ВПЛ и свързано с ВПЛ лице

За установяване дали даден клиент е ВПЛ или свързано с ВПЛ лице (ФЛ, ЮЛ или др. правно образувание) е препоръчително да се съблюдават „Насоките за установяване и идентифициране на ВПЛ и свързаните им лица и специалните изисквания за комплексна проверка“¹², публикувани от ДФР-ДАНС, (конкретно т. II), както и „Насоките за идентифициране и проверка на ФЛ“¹³. Банката може да използва и списъка¹⁴ на важни обществени функции, който държавите членки на ЕС публикуват съгласно чл. 20а, ал. 1 от Директива 2015/849. Този списък ще бъде обновяван и

⁵ Речник на FATF,

<https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

⁶ Общо 11 категории, изброени в чл.36, ал.2 от ЗМИП.

⁷ FATF Guidance politically exposed persons (recommendations 12 and 22), June 2013. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Guidance-PEP-Rec12-22.pdf>

⁸ Членове на семейството - лица, които са свързани с ВПЛ директно (родствена връзка) или чрез сватовство или други форми на гражданскоправен съюз;

⁹ Близки сътрудници - лица, които са тясно свързани с ВПЛ в социално или професионално отношение.

¹⁰ Директива 2005/60/ЕО, Директива 2006/70/ЕО и Директива (ЕС) 2015/849

¹¹ Общо 6 категории, изброени в чл.36, ал.5 от ЗМИП.

¹² https://www.dans.bg/images/stories/FID/Ukazania_2020/Nasoki_VPL.pdf

¹³ https://www.dans.bg/images/stories/FID/Ukazania_2020/Nasoki_fizicheski_lica_2021.pdf

¹⁴ Списъкът е публикуван на интернет страницата на ДАНС, раздел Мерки срещу изпиране на пари и финансиране на тероризма/Указания/Списък на длъжностите, свързани с изпълнението на важни обществени функции по чл. 36, ал. 2 от ЗМИП.

допълван, съобразно промените в националното законодателство, и е съобразен с Национална класификация на професиите и длъжностите (НКПД-2011), където не са описани изчерпателно длъжностите в политическите партии. В тази връзка следва да се приеме, че всички членове на управителни органи на политически партии несъмнено попадат в приложното поле на чл. 36, ал. 2, т. 10 от ЗМИП.

Добри практики

1. При идентифицирането на настоящи или бъдещи клиенти ВПЛ кредитните институции следва да обърнат внимание на категориите „кметове и заместник-кметове на общини и на райони и председатели на общински съвети“ и „членове на управителните органи на политически партии“ (чл. 36, ал. 2, т. 9 и 10 от ЗМИП), като същите бъдат обхванати от проверка за принадлежността им към тази категория лица;
2. Банката трябва винаги да има на разположение и да използва достатъчно широк набор от надеждни и независими източници на информация, включително списъци и бази от данни, чрез които да се осигури ефективно и навременно идентифициране на ВПЛ. Източниците на информация и вътрешните системи за установяване дали потенциален клиент, съществуващ клиент или действителен собственик на клиент - юридическо лице или друго правно образувание, е лице по чл. 36 от ЗМИП, служат за извършването на оценката на риска от ИП/ФТ, свързан с тези клиенти, но не заместват нито тази оценка нито мерките за комплексна проверка.
3. Банката може да срещне трудности при набавянето на необходимата информация за установяване на ВПЛ и свързани с тях лица. Подобни трудности са възможни например, в случаите когато ВПЛ е чуждестранно лице.

Действия и мерки, които банката може да приложи допълнително са, например:

- набавяне на информация от други институции в рамките на групата, от която е банката;
 - проверка в интернет, медийни публикации и други, като се отчита необходимостта от използване на надеждни източници;
 - други действия.
4. В процеса на установяване на ВПЛ или свързани с него лица, банката следва да отчита, че отсъствието на проверяваното лице в използваните вътрешни и външни бази данни (БД), към определена дата, не е гаранция, че лицето не е ВПЛ. Основание за това, може да бъде, например че към момента на нейното търсене, информацията, налична в използваните списъци и бази данни, не е достатъчно широкообхватна или актуална. В тази връзка банките следва да имат предвид:
 - промените в информацията, съдържаща се в базите данни, които обичайно настъпват след избори;
 - възможни промени в категориите, попадащи в обхвата на ВПЛ и/или свързани лица;
 - възможни ограничения в детайлността на данните, например липса на дата на раждане;
 - възможни грешки при търсенето в базите данни, дължащи се на разлики в транслитерацията или изписването на имената на търсеното лице.

Също така банките могат да:

- извършват периодични тестови проверки на актуалността на използваните БД, като използват публично достъпните данни на лице, за което е известно, че е ВПЛ или наскоро е попаднал в обхвата на ВПЛ;
 - анализират потенциалните ползи от въвеждане на допълнителни източници на информация и вземат подходящо решение на тази база.
5. Въз основа на налична информация или предположение, банката следва да има предвид вероятността други лица, които не попадат в обхвата на чл. 36, ал. 1 и 2 от ЗМИП да извършват действия по нареждане на ВПЛ или съгласувано с ВПЛ, с цел да заобиколят контролите за ИП/ФТ превенция. Подобни лица могат да бъдат:
- длъжностни лица на средно или по-ниско ниво, в дружества с действителен собственик ВПЛ, или дружество за което се знае че е било създадено в полза на лице ВПЛ;
 - роднини, които не попадат в обхвата на определението за „свързани лица“;
 - други лица, чиито лични, социални или друг тип връзки/отношения с ВПЛ дават основание за отчитането им като рисков фактор.

Информацията за тези лица може да бъде отчетена като рисков фактор при идентифицирането на рисковете, свързани с клиента и неговия действителен собственик.

6. За отчитане на близки търговски, професионални или други делови взаимоотношения следва да са изпълнени определени условия:
- трябва да има делови отношения, независимо дали са търговски или граждански, които могат да се отнасят до съвместни икономически интереси или по-общо до интереси, които могат да окажат влияние върху финансовото или икономическото положение както на ВПЛ, така и на свързаното с ВПЛ лице;
 - взаимоотношенията са близки, ако са редовни и имат значително финансово въздействие върху доходите на ВПЛ и свързаното с ВПЛ лице, което е близък сътрудник. Близостта на връзката може да се отрази и в значителния брой дейности, извършвани от това лице от името на ВПЛ, или в съществения размер на една трансакция;
 - връзката трябва да бъде известна на задълженото лице по чл. 4 от ЗМИП (банката), и да се основава на информация, която е публична, известна или очевидна. Възможни подходи за идентифициране, включват и търсене на подходяща информация от потенциалния клиент, изследване и използване на публично налична информация, бази данни със списъци с видни политически личности.

Банката не следва да: откаже да установи делови взаимоотношения с потенциален клиент, да прекрати делови взаимоотношения със съществуващ клиент, или да откаже да извърши случайна операция или сделка, с клиент или действителен собственик на клиент - юридическо лице или друго правно образувание, който е ВПЛ или свързано с ВПЛ лице, единствено поради принадлежността на лицето към чл. 36, ал. 1 от ЗМИП. Във всички случаи, спрямо тези лица се прилагат мерки за разширена комплексна проверка.

След изтичането на едногодишния период по чл. 37, ал. 1 от ЗМИП, банката следва да прецени дали да продължи да отчита риска, свързан с това лице и да прилага разширените мерки по ЗМИП, определени в тези случаи. За тази цел банката следва да

вземе предвид: всички относими рискови фактори; информацията, събрана в рамките на извършената комплексна проверка. При преценката си, банката може да отчете и:

- вероятността и възможността лицето да оказва неформално влияние, въпреки че вече не попада в обхвата на определението за ВПЛ;
- спецификите на обществената (-ите) функция(и), които лицето е заемало, като например връзки със сектори с определено високо ниво на корупция;
- дали позицията, която лицето заема в момента, е свързана с предишните важни обществени функции, които то е заемало.

В случай че банката реши да продължи да третира лицето като носител на висок риск, след изтичането на едногодишния период, тя продължава да прилага и съответните мерки към свързаните с него лица.

7. При промяна на цялостната политиката на банката по отношение на отчитането на всички ВПЛ и свързани с ВПЛ лица¹⁵, след като престанат да заемат длъжност по чл. 36, ал. 2 от ЗМИП, препоръчително е банката да уведоми БНБ, с пояснителна бележка към отчетните форми, които подава и ДФР при годишните статистически въпросници.
8. Лица, които изпълняват обществени функции, в това число заемащи ръководни функции в държавни или общински структури, но които длъжности не са посочени изрично в чл. 36, ал. 2 от ЗМИП, не следва да бъдат категоризирани като ВПЛ. Това не освобождава банката от задължението да прилага мерки за комплексна проверка в съответствие с определения рисков профил и да отчита рисковите фактори, посочени в чл. 17 от ППЗМИП.

4. ВПЛ или свързано с ВПЛ лице е действителен собственик на юридическо лице или друго правно образувание

В съответствие с чл. 42 от ЗМИП задължените лица (банките), трябва да разработват ефективни вътрешни системи, които да им позволяват да установят дали потенциален клиент, съществуващ клиент или действителен собственик на клиент – юридическо лице или друго правно образувание, е лице по чл. 36 от ЗМИП.

Ако дадено лице, което е ВПЛ или свързано с ВПЛ лице, не декларира себе си като действителен собственик на юридическо лице или друго правно образувание, което е клиент на банката, комплексната проверка и най-вече идентификацията, верификацията, и програмата „Опознай своя клиент“, могат да помогнат на задълженото лице (банката) да установи дали клиентът е ВПЛ или действителният собственик на клиента е ВПЛ или свързано с ВПЛ лице.

За целта, преди да встъпи в делови взаимоотношения, както и при извършване на случайна операция или сделка съгласно ЗМИП, банката е длъжна да изпълни мерките за комплексна проверка, в съответствие с разпоредбите на чл. 10, т. 1 и 2 от ЗМИП.

За да ѝ позволи да установи дали съществуващ клиент или действителен собственик на клиент – юридическо лице или друго правно образувание, е лице по чл. 36 от ЗМИП, банката може да използва и информация, събрана при извършването на останалите мерки за комплексна проверка (чл. 10, т. 3, 4 и 5 от ЗМИП).

В случай че банката използва вътрешни или външни бази от данни като един от източниците на информация по чл. 42 от ЗМИП, тези бази от данни следва да позволяват:

¹⁵ Например, в случай че възприетата политика от банката „един път ВПЛ, винаги ВПЛ“ претърпи промяна.

- установяване на всеки клиент, който отговаря на категорията ВПЛ или свързано с ВПЛ лице в хода на деловите взаимоотношения;
- наблюдаване на връзките между лицата, попадащи в категорията ВПЛ, или свързани с ВПЛ лица.

Добри практики

1. Кредитната институция може да използва въпросник за идентификация, включен като част от деловите взаимоотношения, в който да се изисква клиентите да декларират дали са ВПЛ или са действителен собственик на юридическо лице или друго правно образувание, който е ВПЛ. Този писмен ангажимент би могъл да подпомогне процеса на идентифициране и познаване на клиентите от банките, но не е достатъчен за освобождаване на банките от тяхното задължение за непрекъсната комплексна проверка, чието правилно изпълнение е тяхна отговорност (съгл. чл. 26, ал. 2 от ППЗМИП, декларацията по чл. 42, ал. 2, т. 2 от ЗМИП може да бъде част от друг документ, но ако са спазени изискванията за форма и съдържание – Приложение № 1 към чл. 26, ал. 1 от ППЗМИП).
2. Банката взема предвид и публично достъпна информация (достоверна информация, например декларации по ЗПКОНПИ, или основни национални или международни медии, ползващи се с високо обществено доверие) и използва тази информация за извършване на: текущото си наблюдение, установяване на произхода на средствата и имущественото състояние на ВПЛ и свързаните с тях лица.
3. Всяка банка трябва да приспособи своята система към собствената си бизнес дейност, структура, организация или размер, за да установява ефективно ВПЛ или свързани с ВПЛ лица.

5. Оценка на риска от ИП/ФТ

Кредитната институция има основна отговорност за проверката на клиентите, съгласно изискванията на ЗМИП и правилника му, включително процедури, прилагани основан на риска подход, за да оцени нивото на риск на клиента или действителен собственик, който е идентифициран като ВПЛ или свързано с ВПЛ лице – чл. 16-20 от ППЗМИП¹⁶.

За извършването на оценката на риска от ИП/ФТ и определянето на рисковия профил на клиент, който е ВПЛ, свързано с ВПЛ лице или действителен собственик на юридическо лице или друго правно образувание, който е ВПЛ, задължените субекти, отчитат съответните рискови фактори, определени в ППЗМИП, като:

- държавата на произход и държавата на постоянно местожителство на лицето;
- мястото на осъществяване на професионална дейност;
- репутацията и поведението на лицето ВПЛ или свързано с ВПЛ лице;
- произхода на средствата, с които ВПЛ или свързано с ВПЛ лице осъществява своята дейност;
- банковите продукти и услуги, които ВПЛ или свързано с ВПЛ лице възнамерява да използва/използва, както и

¹⁶ 1. клиента или неговия действителен собственик посочени в чл.17 от ППЗМИП; 2. с държавите и географските зони, в които клиентът или действителният собственик на клиента са установени, извършват стопанската си или професионална дейност, или с които са свързани по друг начин - чл. 18 от ППЗМИП; 3. продуктите, услугите, сделките или операциите – чл. 19 от ППЗМИП; и 4. ползваните механизми за доставка – чл. 20 от ППЗМИП.

- механизмите за доставка на тези банкови продукти и услуги;
- други рискови фактори, определени от търговските банки.

Кредитните институции поддържат актуален рисковия профил за тези клиенти, както и информацията, използвана за неговото определяне, като се отчита възможността нивото на риск от ИП/ФТ и рисковият профил на тези клиенти, определени при установяване на деловите взаимоотношения, да се променят.

6. Мерки за разширена комплексна проверка

Специфичните мерки за РКП на ВПЛ, свързано с ВПЛ лице са изброени в чл. 38-41 от ЗМИП:

6.1. Одобрение от служител на висша ръководна длъжност в банката – чл. 38 от ЗМИП:

Международните стандарти и законът изискват формализиране на задължението за предварително одобрение от служител на висша ръководна длъжност в банката (член на изпълнителния орган, или упълномощено от него лице) при встъпване или продължаване на деловите взаимоотношения с клиент ВПЛ, клиент, чийто действителен собственик е ВПЛ, или свързано с ВПЛ лице.

Добри практики

Правомощията на лицата, упълномощени да вземат решения за встъпване или продължаване на делови взаимоотношения с ВПЛ или свързано с ВПЛ лице, могат да бъдат делегирани на ръководител на бизнес линия, клон или друг служител в системата на банката, но този служител трябва да бъде на достатъчно високо ниво, като в случай че изпълнява оперативна или търговска функция трябва да се гарантира, че:

- упълномощеният служител има достатъчно познания за рисковете, на които е изложена кредитната институция;
- формализиран е процес на ескалация, който се отнася до финално решение на член на изпълнителния орган на банката в случай на несъгласие за встъпване или продължаване на взаимоотношенията с ВПЛ или свързано с ВПЛ лице, между лицата, упълномощени да вземат решения и функцията за съответствие, бизнес звената или друго звено. Във всеки случай делегираните правомощия трябва да бъдат формализирани, а изпълнителният орган трябва да се поддържа редовно информиран за деловите взаимоотношения, сключени или поддържани с ВПЛ или свързано с ВПЛ лице.

6.2. Установяване на произхода на средствата, вкл. изясняване на източника на имуществено състояние за ВПЛ, свързано с ВПЛ лице – чл. 39 от ЗМИП:

Кредитната институция е задължена при клиент ВПЛ или свързано с ВПЛ лице да предприеме подходящи действия за:

- установяване произхода на средствата, използвани в деловите взаимоотношения и операциите, и
- изясняване на източника на имуществено състояние на такъв клиент. Определяне на източника на имущественото състояние и произхода на средства за всяка сделка или трансакцията е от особено значение в случай на делови взаимоотношения, сключени с клиенти ВПЛ или клиенти чийто действителен собственик е ВПЛ, който изпълнява важни обществени функции в държава, където са налице рискови фактори за системата на

превенция от изпиране на пари и финансиране на тероризъм, наличие на публична, достоверна информация за високи нива на корупция, данъчни престъпления и други.

Добри практики

1. Задълженото лице (банката) трябва да получи информация за източника на доходи на ВПЛ или свързано с ВПЛ лице и имущественото му състояние. Типът информация и/или документи, които трябва да бъдат получени за източника на имущественото състояние¹⁷ и произхода на средства, трябва да бъдат съобразени с характеристиките на бизнес отношенията и риска, произтичащ от сделката. За да определи произхода на средства и икономическата обосновка на трансакциите на ВПЛ, или свързано с ВПЛ лице, банката трябва да разчита на предоставените доказателства и декларации или на публична информация.
2. Декларацията по чл. 66, ал. 2 от ЗМИП се изисква при невъзможност за изясняване на произхода на средствата след изчерпване на способите по чл. 66, ал. 1 от ЗМИП, както и в случаите, при които прилагането на поне два от способите по ал. 1 е довело до противоречива информация.
3. Банката трябва да установява и източника на имуществено състояние, като следва предприетите от нея действия да бъдат документирани по подходящ начин. Добри практики във връзка с предоставяните от клиент ВПЛ или свързано лице документи в подкрепа на твърдените от него източници на имуществено състояние са посочени на интернет страница на ДАНС. В случай, че не може да бъдат осигурени документални доказателства, банката следва да приложи на чл. 17 от ЗМИП.

6.3. Текущо и разширено наблюдение на деловите взаимоотношения с клиент ВПЛ или свързано с ВПЛ лице – чл. 40 от ЗМИП:

Банката трябва да приложи текущо и разширено наблюдение, по отношение на своите клиенти, които са ВПЛ или свързани с ВПЛ лица, или клиенти, чиито действителен собственик е ВПЛ/свързано с ВПЛ лице, които се прилагат във всеки отделен случай, по преценка от банката предвид клиента по чл. 36 от ЗМИП и характера на деловите взаимоотношения с него:

- периодичен преглед и сравнение между информацията за декларираното имущество на клиента или действителния собственик на клиента и информацията, установена в резултат на прилагането на мерките за комплексна проверка;
- периодичен преглед на сделките и операциите, извършвани в рамките на деловото взаимоотношение с клиент, за когото или за действителния собственик на когото са установили, че е ВПЛ, за преценка относно промяна във вида, стойността, обема, честотата, размера и начина на извършване на сделките и операциите, която би могла да окаже влияние върху нивото на установения риск;
- горните действия се документират и се актуализират веднъж годишно или по-често, при необходимост, а когато ВПЛ е от държава с високо ниво на корупция или с пропуски в механизмите за прилагане на мерките срещу ИП/ФТ, и по-често.

¹⁷ Виж посочени добри практики в т. IV.2 в Насоки за установяване и идентифициране на видни политически личности, свързаните им лица и специалните изисквания за комплексна проверка по отношение на тях са съобразени с действащото законодателство към 31.03.2021 г. на Държавна агенция „Национална сигурност“, https://www.dans.bg/images/stories/FID/Ukazania_2020/Nasoki_VPL.pdf

Добри практики

1. Задълженото лице (банката) трябва да има увереност, че извършените трансакции са в съответствие с актуалната информация за бизнес отношенията на клиента, който е ВПЛ или свързано с ВПЛ лице. В случай, че търговската банка ползва автоматизирана система за наблюдение на бизнес отношенията, то тя трябва да е конфигурирана така, че да бъде ефективна при откриване на необичайни трансакции.
2. Писмена декларация за принадлежност към чл. 36 от ЗМИП се попълва от лицето клиент или действителен собственик на клиент на банка, в качеството на ВПЛ, а не от пълномощник в качеството му на декларатор.

6.4. Прилагане на мерки за РКП при клиент ВПЛ или свързано с ВПЛ лице – чл. 41 от ЗМИП

За клиент ВПЛ или свързано с ВПЛ лице банката прилага мерки за РКП, предвидени в ППЗМИП – чл. 25-29:

- 6.4.1. Прилагане на поне два от способите посочени в чл. 42, ал. 2 от ЗМИП¹⁸ при 5 хипотези на ВПЛ/ свързано с ВПЛ лице:
 - клиентът/действителният собственик на клиента е от държава с високи нива на корупция или е обект на санкции, ембарго или подобни мерки от страна на Европейския парламент и от СС на ООН, вкл. случаите на конкретни указания от страна на ЕС или ООН;
 - клиентът юридическо лице или друго правно образувание е със структура на собственост, която включва номинални собственици и управители или по друг начин затруднява установяването на действителните собственици и/или предполага анонимност;
 - при липса на реална дейност в страната и/или когато сметката се използва предимно за прехвърляне на средства между други лица;
 - при частично съвпадение на идентификационните данни с тези на лица, за които е налична негативна информация в бази данни или информация от открити източници;
 - в други случаи на установен по-висок риск (по глава 7 от ЗМИП) в националната оценка на риска и оценката на риска на задълженото лице.

Информацията за ВПЛ може да бъде предоставена и от член на банковата група от държавата на произход на ВПЛ/ свързано с ВПЛ лице.

- 6.4.2. Когато източниците на информация се основават на вътрешни системи на банката, и се предвижда попълване на декларация за принадлежност към категориите ВПЛ/свързано с ВПЛ лице с определени реквизити /декларацията е приложение 1 към чл. 26 от ППЗМИП/;
- 6.4.3. Извършване на периодичен преглед и сравнение между информацията за декларираното имущество/делките и операциите на клиента или действителен собственик на клиента и информацията, установена в резултат на прилагането на мерките за комплексна проверка;
- 6.4.4. След изтичане на срока /не по-малко от 1 година/, когато даден клиент престане да заема длъжността ВПЛ се прави от банката оценка на риска на

¹⁸ Информация, получена чрез прилагане на мерките за разширена комплексна проверка; писмена декларация изискана от клиента, с цел установяване дали лицето попада в някоя от категориите по чл. 36 от ЗМИП; и информация, получена чрез използването на вътрешни или външни бази от данни.

деловото взаимоотношение с този клиент за необходимостта от продължаване прилагането на мерките за разширена комплексна проверка.

7. Добри практики и индикатори за риск

7.1. Указания¹⁹ на FATF за ВПЛ и свързани с тях лица, препоръки 12 и 22 (2013)

Добри международни практики в раздел 5 и 6 от указанията:

7.1.1. Използване източниците на информация за определяне на ВПЛ и свързаните с тях лица. Определянето на клиент/действителен собственик на клиент дали е ВПЛ/свързано с ВПЛ лице е предизвикателство за всички докладващи лица. Типологии със случаи на корупция и ВПЛ показват, че в много от случаите банките разбират най-малко 1 година, след започване на взаимоотношението, че даден клиент е ВПЛ, като съответната рискова класификация не е направена коректно през този период и не са прилагани процедури за смекчаване на риска. В този смисъл е от съществено значение извършването на периодичен преглед на клиентската база на задължените лица, за да се поддържа актуална информация, дали вече съществуващ клиент не е придобил статут на ВПЛ или свързано лице. От значение са следните елементи:

- Актуална информация за клиента – вкл. регулярен преглед на клиентската база за клиенти, които не са ВПЛ/свързани с ВПЛ лица, но са станали впоследствие такива;
- Служители на задълженото лице – обект на текущо обучение, вкл. по тази тема и прилагане на вътрешни контроли;
- Извършване на проверки в интернет и медийни публикации;
- Проверки в търговски бази данни и регистри;
- Публични списъци, публикувани от отделните държави на ВПЛ/позиции на ВПЛ за конкретната държава;
- Вътрешни бази данни на задълженото лице /банката/банковата група;
- Системи за деклариране на имущество в дадена държава;
- Декларации, попълвани от клиента.

7.1.2. Мерки, прилагани спрямо ВПЛ/свързани с ВПЛ лица:

Чуждестранни ВПЛ/свързани с ВПЛ лица и високорискови бизнеси с местни и от международни организации ВПЛ винаги са считани за висок риск от международната общност и за тях се прилагат мерки за РКП като: одобрение на бизнес отношението от служител на висша ръководна длъжност в задълженото лице; установяване на източника на благосъстояние и произхода на средствата, с които ВПЛ оперира; разширено текущо наблюдение на бизнес отношението с ВПЛ (бизнес интересите на ВПЛ са свързани с обществените функции, които изпълнява, участие в обществени поръчки, произхожда от държава със стратегически недостатъци в системата за превенция ИП/ФТ, обществените функции, които изпълнява са свързани със сектори, изложени на риск от корупция (петрол, газ, мини, строителство, природни ресурси, отбранителна индустрия, спорт, хазарт) или това ВПЛ може да повлияе отрицателно за ефективното прилагане на стандартите на FATF в своята страна).

При установяване на ВПЛ, които изпълняват или на които са били поверени важни обществени функции в международни организации, банката може да потърси

¹⁹ FATF Guidance politically exposed persons (recommendations 12 and 22), June 2013. <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/peps-r12-r22.html>

информация за организационната структура, модел на управление и функциите на висшето ръководство на съответната организация

7.2. Примерни индикатори за риск при клиенти ВПЛ или действителен собственик ВПЛ и свързани с него лица

- ВПЛ ползва посредници, което не отговаря на нормалната бизнес практика;
- Средства са многократно преместени в и от държави, в които ВПЛ не изглежда да има делови или други взаимоотношения;
- ВПЛ или свързаните с него лица с нежелание предоставят информация за източника на имуществено състояние или произхода на средствата;
- ВПЛ или свързаните с него лица не са в състояние или не са склонни да обяснят причината и да предоставят подробности или достоверни обяснения за създаване на бизнес връзка, откриване на сметка или извършване на трансакции;
- Предоставят неточна или непълна информация или информация, която е непоследователна с друга налична информация в банката;
- Има промени в сумите по сметките и дейността на клиента ВПЛ/ свързано с ВПЛ лице;
- Клиентът, който е свързано с ВПЛ лице, не посочва връзката с ВПЛ, като член на семейството или близък сътрудник;
- Операции или сделки, които се отклоняват от очакваното поведение на клиента с ВПЛ статус, неговия рисков профил и естеството и целта на взаимоотношението;
Лице ВПЛ, което е представител или действителен собственик на клиент, би могло да използва своето влияние и позиция, за да обогатява незаконно себе си или други лица за сметка на държавата, дружества или частни лица.
- Наличие на корупционни фактори, допринасящи за създаване на подходяща среда за злоупотреба с дружества, свързани с ВПЛ.